

JADID ALLOMALARIMIZ FAOLIYATINI KENG QAMROVLI O'RGANISH -BARHAMIZNING BURCHIMIZDIR

ILMIRA MAMAJONOVA ASHURALIYEVNA

Farg'ona viloyati Quva tumanidagi 67-maktabning

Tarix fani o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada jadid allomalarining faoliyati, ularning ma'rifatparvarlik harakatidagi o'rni va jamiyat taraqqiyotiga qo'shgan hissasi keng yoritiladi. Jadidchilik harakati o'zbek xalqining madaniy, ilmiy va siyosiy hayotida muhim rol o'ynagan bo'lib, uning namoyandalari ta'lim, matbuot, adabiyot va ijtimoiy islohotlar sohalarida katta o'zgarishlarni amalga oshirgan. Ushbu tadqiqotda jadidlarning hayoti, faoliyati va merosi keng qamrovli o'rganilib, ularning zamonaviy jamiyat uchun ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Jadidchilik, ma'rifatparvarlik, islohotlar, ta'lim, matbuot, adabiyot, milliy uyg'onish, jadid allomalari.

KIRISH

Jadidchilik harakati O'rta Osiyoda, xususan, O'zbekistonda XIX asr oxiri va XX asr boshlarida shakllangan muhim ijtimoiy-ma'rifiy yo'nalish bo'lib, u xalqning madaniy va siyosiy ongini yuksaltirishga qaratilgan edi. Jadid allomalari ilg'or g'oyalar va zamonaviy ta'lim tizimini joriy etish orqali millatni yangilash, ilm-ma'rifatni rivojlantirish va jamiyatni isloh qilishga intilganlar.

Jadidlar eski an'anaviy ta'lim tizimining o'rniga yangi usul maktablarini yaratib, matbuot va adabiyot orqali xalqni uyg'otishga harakat qildilar. Ularning sa'y-harakatlari natijasida milliy uyg'onish jarayoni yuzaga kelib, o'zbek xalqining

ma'naviy hayoti tubdan o'zgardi. Biroq jadidchilik harakati ko'plab to'siqlarga duch kelgan, ularning namoyandalari qatag'on qilingan va faoliyati cheklangan.

Ushbu maqolada jadid allomalarining faoliyati, ularning ma'rifatparvarlik harakatidagi o'rni, millat taraqqiyotiga qo'shgan hissasi keng tahlil qilinadi. Shuningdek, ularning ilmiy va ijodiy merosini chuqur o'rganish bugungi kunda ham dolzarb ekanligi asoslanadi.

ASOSIY QISM

Jadid allomalari faoliyatining ahamiyati va ta'siri
Quyidagi jadvalda jadid allomalarining ijodiy yondashuvlari, innovatsion g'oyalari va ularning jamiyatga ta'siri haqida kreativ fikrlar va misollar keltirilgan:

Kreativ fikrlar	Misollar
Ta'limni isloh qilish g'oyasi	Jadidlar eski maktab va madrasalarning eskirgan ta'lim tizimini tanqid qilib, yangi usul maktablarini tashkil etdilar. Masalan, Munavvarqori Abdurashidxonov Toshkentda birinchilardan bo'lib yangi usul maktabini ochgan.
Matbuot orqali xalqni uyg'otish	Jadidlar xalq ongini oshirish maqsadida gazeta va jurnallar nashr etishgan. Masalan, "Taraqqiy" (1906), "Sadoyi Turkiston" (1914) gazetalarida milliy taraqqiyot, ilm-ma'rifat va siyosiy erkinlik mavzulari yoritilgan.
Adabiyot orqali milliy uyg'onish	Jadid adabiyoti millatni uyg'otish vositasiga aylangan. Masalan, Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar" romanida jadid g'oyalarini milliy tarix bilan uyg'unlashtirgan.
Ayollar huquqlarini himoya qilish	Jadidlar ayollarning ta'lim olishi va jamiyatda faol ishtirok etishini targ'ib qilishgan. Masalan, Behbudiy "Padarkush" dramasida ayollarning jamiyatdagi o'rnini ko'rsatgan.

Kreativ fikrlar	Misollar
Teatr va san'at orqali ta'sir o'tkazish	Jadidlar teatrni millatni uyg'otish vositasi sifatida qo'llashgan. Masalan, Mahmudxo'ja Behbudiy "Padarkush" asari orqali ijtimoiy muammolarni yoritgan.
Ilm-fan va texnologiyani rivojlantirish	Jadidlar ilm-fanni rivojlantirish orqali jamiyatni ilg'or yo'lga boshlashni maqsad qilganlar. Masalan, Fitrat o'z asarlarida yangi tafakkur va ilmiy yondashuvni ilgari surgan.

Jadid allomalarining bu ijodiy va innovatsion g'oyalari nafaqat o'z davrida, balki bugungi kunda ham katta ahamiyat kasb etadi. Ularning merosi hozirgi zamonaviy ta'lim, madaniyat va ijtimoiy hayotimizda muhim o'rin tutadi.

Jadid allomalarining ijodiy va innovatsion yondashuvlari bugungi kun uchun ham dolzarbdir. Quyida ularning faoliyatidagi kreativ fikrlar va ularning jamiyatga ta'siri yoritilgan:

1. Yangi usul maktablari – zamonaviy ta'lim asoschisi

Jadidlar o'qitish metodikasini tubdan o'zgartirib, arabcha yodlashga asoslangan usul o'rniga mantiqiy tushuntirish va amaliy bilim berish tizimini joriy etganlar. Bugungi STEAM ta'limining ilk shakllari jadid maktablarida ko'zga tashlangan.

2. Matbuot orqali jamiyat tafakkurini o'zgartirish

Birinchi milliy gazetalar, jumladan, *"Taraqqiy"*, *"Sadoyi Turkiston"*, *"Hurriyat"*, *"Turkiston viloyatining gazetasi"*, xalqni siyosiy va ijtimoiy muammolar haqida xabardor qilish vositasi sifatida ishlatilgan.

Jadid gazetalarida inson huquqlari, taraqqiyot, ta'lim va madaniyat haqida maqolalar bosilgan.

3. Adabiyot orqali milliy ongni shakllantirish

Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Fitrat kabi yozuvchilar jamiyatdagi muammolarni yorituvchi asarlar yozishgan.

"O'tkan kunlar", *"Kecha va kunduz"*, *"Mehrobdan chayon"* romanlarida milliy uyg'onish g'oyasi ilgari surilgan.

XULOSA

Jadid allomalari o'z davrining ilg'or ziyolilari bo'lib, ular o'z xalqining kelajagi uchun ta'lim, madaniyat, matbuot, adabiyot va ilm-fan sohalarida muhim islohotlar amalga oshirganlar. Ularning faoliyati zamonaviy o'zbek madaniyati va jamiyatining shakllanishida asosiy rol o'ynagan.

Asosiy natijalar:

Ta'lim sohasida jadidlar yangi usul maktablarini joriy qilib, zamonaviy pedagogika tamoyillariga asoslangan ta'lim tizimini yaratdilar.

Matbuot va jurnalistika orqali xalqni ogohlikka chaqirib, siyosiy va ijtimoiy muammolarni yoritishga harakat qildilar.

Adabiyot va teatr milliy ongini shakllantirish, tarixiy xotirani tiklash va yosh avlodni tarbiyalash vositasiga aylandi.

Ayollar huquqlari bo'yicha ilg'or g'oyalarni ilgari surib, ularning ta'lim olishi va jamiyatda faol bo'lishini qo'llab-quvvatladilar.

Ilm-fan va texnologiya taraqqiyotiga intilib, xorij tajribasidan o'rganish va zamonaviy texnologiyalarni o'z yurti uchun moslashtirishga harakat qildilar.

Bugungi kunda jadidlarning orzulari o'z aksini topib, ta'lim va madaniyatning rivojlanishida ularning merosi muhim rol o'ynamoqda. Ularning islohotlari va tafakkuri nafaqat tarixiy xotira, balki kelajak avlod uchun ham ilhom manbai bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurashidov M. Jadidchilik harakati va uning taraqqiyotdagi o'rni. – Toshkent: Fan, 2008.
2. Salohiddinov S. O'zbek jadidchiligi tarixi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2010.
3. Qosimov B. Mahmudxo'ja Behbudiy va jadidchilik harakati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
4. Vohidov Sh. Jadid adabiyoti va milliy uyg'onish. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.